

Оцінка ефективності механізму мобілізації заощаджень домогосподарств на макрорівні

Evaluating the Efficiency of the Mechanism for Mobilizing Household Savings at the Macro level

Наталія Почерніна¹, Тетяна Краснодод¹
Nataliia Pochernina, Tetiana Krasnodod

¹ *Tavria State Agrotechnological University*
18 prospect B. Khmelnytskoho, Melitopol, 72310, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.44-7](https://doi.org/10.22178/pos.44-7)

JEL Classification: D14

Received 27.02.2019
Accepted 27.03.2019
Published online 31.03.2019

Corresponding Author:
Nataliia Pochernina
nataliia.pochernina@tsatu.edu.ua

Анотація. Метою статті є розробка методики оцінювання ефективності політики мобілізації заощаджень домогосподарств. Об'єктом дослідження є механізм реалізації макроекономічної політики заощаджень в Україні за період 2005-2017 років. Предметом дослідження є вимір кумулятивного впливу окремих засобів державного регулювання на динаміку заощаджень населення.

Огляд літературних джерел показав, що проблема мобілізації заощаджень домогосподарств розглядається науковцями в контексті формування інвестиційних ресурсів та як важливий аспект антикризового регулювання та забезпечення економічного зростання. Аналіз статистичних даних України виявив значну волатильність частки заощаджень домогосподарств у структурі валових заощаджень усіх інституційних секторів економіки. Така динаміка, з одного боку, підкріплює тезу про значний ресурсний потенціал заощаджень домогосподарств у формуванні інвестиційних коштів, особливо у періоди фінансових криз, а з іншого боку, демонструє проблему неефективності державної політики мобілізації заощаджень в Україні. У зв'язку з цим виникає потреба кількісної оцінки результативності макроекономічної політики мобілізації заощаджень на національному рівні.

Авторами запропонована методика розрахунку індексу ефективності макроекономічної політики заощаджень на базі набору обраних факторів. Послідовність обрахунку включає такі етапи: 1 етап – вимір тісноти зв'язку між динамікою заощаджень домогосподарств та окремими макроекономічними змінними для виявлення найбільш дієвих факторів впливу; 2 етап – нормалізація показників та подальше їх використання в побудові кореляційно-регресійної моделі з метою кількісного виміру потужності впливу визначених факторів на результат; 3 етап – розрахунок індексу ефективності дії окремих засобів політики мобілізації заощаджень.

Встановлено, що державна політики мобілізації заощаджень домогосподарств в Україні мала хвилеподібну результативність, обумовлену, в першу чергу, неузгодженістю застосування різних засобів та інструментів впливу.

Ключові слова: заощадження домогосподарств; макроекономічна політика; механізм мобілізації; ефективність.

Abstract. The purpose of the article is to develop a methodology for assessing the effectiveness of household savings mobilization policy. The object of the study is the mechanism for implementing macroeconomic savings policy in Ukraine for the period of 2005-2017. The subject of the study is the measurement of the cumulative effect of certain means of state regulation on the dynamics of population savings.

© 2019 The Authors. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

The overview of literary sources has shown that the problem of household savings mobilization is considered by scientists in the context of investment resource formation and as an important aspect of anti-crisis regulation and ensuring economic growth. The analysis of statistical data of Ukraine revealed a significant volatility of the share of household savings in the structure of gross savings of all institutional sectors of the economy. This dynamics, on the one hand, reinforces the thesis about considerable resource potential of household savings in the formation of investment funds, especially during periods of financial crises, and on the other hand, demonstrates the problem of ineffectiveness of the state policy of mobilizing savings in Ukraine. In this connection, there is a need for a quantitative assessment of the effectiveness of the macroeconomic policy of mobilizing savings at the national level.

The authors propose a methodology for calculating the macroeconomic savings efficiency index based on a set of selected factors. The sequence of calculations includes the following stages: stage 1 – measurement of the tightness of connection between the dynamics of household savings and individual macroeconomic variables to identify the most effective factors of influence; stage 2 - normalization of the indicators and their further use in constructing a correlation-regression model for the quantitative measurement of the power of influence of certain factors on the result; stage 3 - calculation of the efficiency index of individual policy of the mobilization of savings.

It has been found out that the state policy of household savings mobilization in Ukraine had a wave-like effect, conditioned in the first turn, by the inconsistency of the use of various tools and instruments of influence.

Keywords: household savings; macroeconomic policy; mobilization mechanism; efficiency.

ВСТУП

Потреба забезпечення стабільних джерел формування інвестиційних ресурсів за складних умов сучасного соціально-економічного розвитку України актуалізує питання мобілізації заощаджень усіх секторів економіки, у тому числі й сектору домашніх господарств. Відтак, макроекономічна політика заощаджень набуває суттєвої ваги для антикризового регулювання, тому вдосконалення механізму її реалізації є важливим завданням для держави. Визначення напрямів удосконалення політики мобілізації заощаджень неможливе без аналізу її результативності за сучасних умов.

Потреба мобілізації заощаджень населення висвітлювалась у працях багатьох вчених, які підкреслювали значимість заощаджень для активізації інвестиційної активності [1, 16, 4, 12, 14, 8], або розкривали макроекономічні наслідки цього процесу [15, 5, 2, 3, 13]. У процесі аналізу літературних джерел було з'ясовано, що категорія «заощадження домогосподарств» є системною, оскільки може трактуватися наступним чином: 1) як тип по-

ведінки інституційної одиниці (якісна характеристика мікрорівня); 2) як основне фінансове джерело індивідуальних інвестицій (кількісний аспект мікрорівня); 3) як макроекономічна змінна (кількісний аспект макрорівня). Однак, таке розмежування є досить умовним, оскільки зміна індивідуальних рішень значної кількості домогосподарств щодо розподілу доходу між споживанням та заощадженням в кінцевому підсумку призводить до зміни сукупного попиту в короткостроковій та згодом – до зміни темпів економічного зростання у тривалій перспективі. Аспекти такого зав'язку розглядаються у статтях А. Терзі [13, с. 42]. Кінцевий результат кількісної зміни заощаджень населення відображається, як зауважує В. Тропіна, в зміні показників Системи національних рахунків [14, с. 19]. Водночас, заощадження домогосподарств, на думку В. Кулик, обумовлюють кількісну визначеність фінансових потоків в системі економічного кругообігу [5, с. 594–595]. Тому політика мобілізації заощаджень має бути гнучкою та ефективною, а її засоби багатоваріантними, за словами С. Буйон [2, с. 124]. На думку Б. Стеценко, в Україні «не вдалося створити ефективних механізмів

стимулювання та залучення заощаджень домогосподарств у фінансову систему» [12, с. 83]. Відтак, ресурсний потенціал цих заощаджень не реалізовано повною мірою за висновком М. Алексєнко і А. Веремчук [16, с. 208]. Отже, незважаючи на значну кількість наукових праць у сфері дослідження механізму мобілізації заощаджень населення, питання не втрачає своєї актуальності, оскільки макроекономічна політика заощаджень є багатоаспектною та має певні особливості у різних країнах. Тому поточний аналіз її результатів є доцільним і корисним для формування стратегії розвитку на середньострокову перспективу. Кількісна оцінка результативності застосування різних засобів впливу важлива для вдосконалення державного антикризового регулювання та забезпечення майбутнього економічного зростання. Для сьогоденної України ці завдання входять до переліку пріоритетних.

Метою дослідження є розробка методики оцінювання ефективності політики мобілізації заощаджень домогосподарств. Об'єктом дослідження є механізм реалізації макроекономічної політики заощаджень в Україні за період 2005–2017 років. Предметом дослідження є вимір кумулятивного впливу окремих засобів державного регулювання на динаміку заощаджень населення.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз статистичних даних України виявив значну волатильність частки заощаджень домогосподарств у структурі валових заощаджень усіх інституційних секторів економіки (таблиця 1).

Питома вага заощаджень домогосподарств у відсотках до валових заощаджень усіх інституційних секторів економіки варіювала від максимальних 96 % у 2013 році до мінімальних 5,8 % у 2017 році. Така динаміка, з одного боку, підкріплює тезу про значний ресурсний потенціал заощаджень домогосподарств у формуванні інвестиційних ресурсів, особливо у періоди фінансових криз 2009 та 2012 років, а з іншого боку демонструє проблему неефективності державної політики мобілізації заощаджень в Україні за період 2013–2017 років.

Неефективність макроекономічної політики є проблемою, з якою час від часу стикаються

усі країни світу. Мало того, за словами Н. Фабрис та Г. Галич ця неефективність здатна провокувати «нарощування глобального системного ризику» та появу світових фінансових криз [3, с. 134]. У зв'язку з цим виникає потреба кількісної оцінки результативності макроекономічної політики мобілізації заощаджень на національному рівні.

Таблиця 1 – Валове заощадження в структурі використання наявного доходу (на основі даних СНР), у фактичних цінах, млн. грн.

Роки	Домашні господарства	Уся економіка	Домашні господарства у % до усієї економіки
2005	46214	113362	40,76675
2006	44669	126980	35,17798
2007	48497	177217	27,36588
2008	53467	197473	27,0756
2009	82184	151746	54,15892
2010	164663	197649	83,31082
2011	126487	208406	60,69259
2012	175256	198619	88,23728
2013	146658	152610	96,09986
2014	59983	183587	32,67279
2015	67032	352968	18,99096
2016	54839	483445	11,34338
2017	32627	563278	5,792344

Примітки: складено авторами на основі даних «Рахунки інституційних секторів економіки» [10] та власних розрахунків

У даному дослідженні зроблена спроба розрахувати індекс ефективності макроекономічної політики заощаджень на основі вузького кола обраних факторів. Методика обчислення здійснювалась у такій послідовності:

1 етап – виявлення тісноти зв'язку між динамікою заощаджень домогосподарств та окремими макроекономічними змінними для виявлення найбільш дієвих факторів впливу;

2 етап – нормалізація показників та подальше їх використання в побудові кореляційно-регресійної моделі з метою кількісного виміру потужності впливу визначених факторів на результат;

3 етап – розрахунок індексу ефективності дії окремих засобів політики мобілізації заощаджень.

У якості результативної ознаки моделі обрано частку заощаджень домогосподарств у валових національних заощадженнях (y %). У якості факторних ознак на першому етапі розглядалися 17 макроекономічних змінних, які, на наш погляд, впливають на заощадження населення. Динаміка цих показників за період 2005-2017 років виступала базою для подальших розрахунків [10; 7; 6]. Для оцінки тісноти зв'язку між результативною ознакою та факторними ознаками використовувався метод рангової кореляції Спірмена за формулою (1):

$$p = 1 - 6 \frac{\sum d^2}{n^3 - n}, \quad (1)$$

де p – коефіцієнт кореляції рангів;

d – різниця рангів кожної пари порівнюваних значень ($d = d_x - d_y$);

n – кількість ознак ранжування ($n = 13$ для 2005–2017 років).

Для випадків існування пов'язаних рангів коефіцієнт Спірмена обчислювався за формулами (2)–(4):

$$p = 1 - \frac{\sum 6d^2 + A + B}{n^3 - n} \quad (2)$$

$$A = \frac{1}{12} \sum (A_j^3 - A_j), \quad (3)$$

$$B = \frac{1}{12} \sum (B_k^3 - B_k), \quad (4)$$

де j – номери зв'язок по порядку для ознаки x ;

A_j – число однакових рангів у j зв'язці з x ;

k – номери зв'язок по порядку для ознаки y ;

B_k – число однакових рангів у k зв'язці з y .

Статистична значимість коефіцієнта рангової кореляції Спірмена визначалась на основі його порівняння з критичною точкою розподілу, розрахованою за формулою (5):

$$T_{кр} = t(\alpha; k) \sqrt{\frac{1-p^2}{n-2}}, \quad (5)$$

де $T_{кр}$ – критична точка розподілу;

α – рівень значимості ($\alpha = 0.05$)

k – число степенів свободи (для періоду 2005–2017 $k = n - 2 = 13 - 2 = 11$).

Якісна характеристика зв'язку здійснювалась на основі шкали Чеддока.

Результати аналізу представлені у таблиці 2.

Таблиця 2 – Оцінка тісноти зв'язку між факторними ознаками та часткою заощаджень домогосподарств у валових заощадженнях України

Факторні ознаки	Коефіцієнт рангової кореляції	Характеристика зв'язку	Статистична значимість зв'язку
Процентні ставки депозитних корпорацій за новими депозитами домогосподарств у національній валюті	0,14	Слабкий і прямий	$T_{кр} = 0,66 > 0,14 = p$ не значимий
Середньорічний курс гривні щодо долара, грн. за 1 дол. США	-0,303	Слабкий і зворотний	$T_{кр} = 0,63 > 0,303 = p$ не значимий
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року), %	-0,79	Сильний і зворотний	$T_{кр} = 0,41 < 0,79 = p$ значимий
Кількість кредитних спілок	0,29	Слабкий і прямий	$T_{кр} = 0,63 > 0,303 = p$ не значимий
Валові страхові премії, млн. грн.	-0,45	Слабкий і зворотний	$T_{кр} = 0,59 > 0,45 = p$ не значимий
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн.	-0,33	Слабкий і зворотний	$T_{кр} = 0,63 > 0,303 = p$ не значимий
Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти у % до доходів домогосподарств	0,57	Помірний і прямий	$T_{кр} = 0,54 < 0,57 = p$ значимий
Частка одержаних доходів від власності у доходах домогосподарств, %	0,63	Помірний і прямий	$T_{кр} = 0,51 < 0,63 = p$ значимий

Факторні ознаки	Коефіцієнт рангової кореляції	Характеристика зв'язку	Статистична значимість зв'язку
Поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти у % до витрат домогосподарств	-0,82	Сильний і зворотний	$T_{кр} = 0,38 < 0,82 = p$ значимий
Рівень зайнятості населення віком 15-70 років, %	0,718	Сильний і прямий	$T_{кр} = 0,46 < 0,718 = p$ значимий
Рівень зареєстрованого безробіття, %	-0,071	Слабкий і зворотний	$T_{кр} = 0,66 > 0,071 = p$ не значимий
Чистий прибуток, збиток мікропідприємств, млн. грн.	0,93	Сильний і прямий	$T_{кр} = 0,25 < 0,93 = p$ значимий
Наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн.	0,099	Слабкий і прямий	$T_{кр} = 0,66 > 0,099 = p$ не значимий
Середній розмір прожиткового мінімуму, грн. на місяць	-0,33	Слабкий і зворотний	$T_{кр} = 0,63 > 0,33 = p$ не значимий
Обсяг приватних грошових переказів в Україну, млн. дол. США	-0,099	Слабкий і зворотний	$T_{кр} = 0,66 > 0,099 = p$ не значимий
Індекс ПФТС	0,36	Слабкий і прямий	$T_{кр} = 0,62 > 0,36 = p$ не значимий
Частка оплати житла, комунальних продуктів та послуг у сукупних витратах, %	-0,469	Слабкий і зворотний	$T_{кр} = 0,59 > 0,469 = p$ не значимий

Примітки: складно автором з використанням сервісу MS Excel «Коефіцієнт Спірмена» [11]

Отримані дані дали можливість виявити факторні ознаки, що мали сильний та помірний вплив на частку заощаджень домогосподарств у валових заощадженнях (Y). Серед них: частка поточних податків на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти у витратах домогосподарств (ЧПП), чистий прибуток/збиток мікропідприємств (ЧП/З), індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року (ІЦ), рівень зайнятості населення віком 15–70 років (РЗ), частка одержан

них доходів від власності (ДВ) та частка соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів (СТ) у доходах домогосподарств.

Другий етап аналізу полягав у нормалізації обраних показників за допомогою функцій НОРМАЛІЗАЦІЯ та НОРМ.СТ.РАСП програми MS Excel, результати якої наведені у таблиці 3.

Таблиця 3 – Нормалізація факторних ознак

Y	ЧПП	ЧП/З	ІЦ	РЗ	ДВ	СТ
0,446565	0,166352	0,347271	0,374857	0,40416	0,131593	0,874993
0,373319	0,300331	0,318473	0,418585	0,463184	0,137206	0,78296
0,27864	0,550736	0,323902	0,591357	0,694375	0,194553	0,36068
0,275358	0,595569	0,226926	0,766908	0,831176	0,227467	0,574526
0,624721	0,415286	0,560956	0,442593	0,40416	0,369899	0,956831
0,903602	0,141498	0,937262	0,33586	0,611421	0,935615	0,704332
0,704899	0,155173	0,882836	0,207054	0,79064	0,809626	0,42141
0,929045	0,164862	0,953859	0,108271	0,881811	0,845093	0,457365
0,958562	0,23143	0,824906	0,120066	0,948936	0,870319	0,586252
0,341756	0,957544	0,258909	0,830391	0,142632	0,858438	0,425372
0,192231	0,813364	0,292751	0,9948	0,160238	0,574222	0,447472
0,129668	0,861759	0,20235	0,446042	0,097862	0,311556	0,04227
0,094185	0,923945	0,081244	0,491159	0,074368	0,123923	0,02984

На основі цих даних оцінювалась множинна кореляція за допомогою пакету аналізу MS Excel, матриця якої наведені у таблиці 4.

За допомогою матриці були виявлені фактори, що спричиняли ефект мультиколінеарності моделі (індекс парної кореляції $>0,7$), а та-

кож властивість гетероскедастичності. Усі інші фактори були задіяні для побудови регресійної моделі зв'язку між часткою заощаджень домогосподарств та факторними ознаками.

Таблиця 4 – Матриця парних коефіцієнтів кореляції для ТОП-факторних ознак

	Y	ЧПП	ЧП/З	Щ	РЗ	ДВ	СТ
Y	1						
ЧПП	-0,81299	1					
ЧП/З	0,95921	-0,79225	1				
Щ	-0,73013	0,744937	-0,7103	1			
РЗ	0,71366	-0,74208	0,695597	-0,54872	1		
ДВ	0,715519	-0,28227	0,758097	-0,27369	0,344657	1	
СТ	0,473247	-0,64059	0,338381	-0,14677	0,336391	0,033931	1

Застосування регресійної моделі для аналізу заощаджень обґрунтовано у працях багатьох науковців, зокрема О. Ватаманюка [15],

О. Смірнова [9, с. 15], П. Океро, М. Ндугбу [8, с. 111]. Результати моделювання наведені у таблиці 5.

Таблиця 5 – Регресійна модель зв'язку

Регресійна статистика	
Множинний R	0,98
R-квадрат	0,96
Нормований R-квадрат	0,95
Стандартна похибка	0,071
Спостереження	13

Дисперсійний аналіз

	df	SS	MS	F	Значимість F
Регресія	3	1,1042	0,3681	72,28	1,28E-06
Залишок	9	0,0458	0,0051		
Разом	12	1,1500			

	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-значення	Нижні 95%	Верхні 95%	Нижні 95,0%	Верхні 95,0%
Y-перетин	0,2931	0,0734	3,9916	0,0032	0,1270	0,4592	0,1270	0,4592
X1	-0,6023	0,0807	-7,4594	3,85E-05	-0,785	-0,42	-0,785	-0,42
X2	0,526	0,065	8,0942	2,01E-05	0,379	0,673	0,379	0,673
X3	0,4159	0,0741	5,6149	0,0003	0,2484	0,584	0,248	0,584

У моделі індексу споживчих цін привласнено позначення X1, частці одержаних доходів від власності у доходах домогосподарств – X2, частці соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів у доходах домогосподарств – X3.

Оцінка якості моделі ґрунтувалася на таких висновках: коефіцієнт множинної кореляції

$R=0,98$ демонструє сильний зв'язок між ознакою Y та факторами X; нормований коефіцієнт детермінації показує, що зміна Y на 95% обумовлена зміною факторних ознак X1, X2, X3. Перевірка загальної якості рівняння на основі критерію Фішера показало перевищення емпіричного $F=72,28$ над табличним значенням при ступенях свободи $k1=3$ і $k2=n-m-1=13-3-1=9$ ($F_{кр}(3;9)=3.86$), на основі

чого можна зробити висновок, що коефіцієнт детермінації статистично значимий та рівняння регресії статистично надійне. Перевірка на наявність автокореляції залишків дала можливість визначити коефіцієнт Дарбіна-Уотсона $DW=2.09$, який у порівнянні з табличними даними для $n=13$ и $k=3$ (рівень значимості 5 %) $d_1 = 0.82$; $d_2 = 1.75$ показав залежність $0.82 < 2.09$ та $1.75 < 2.09 < 4 - 1.75$, що підтверджує відсутність автокореляції залишків. Отримане рівняння регресії має вигляд: $Y=0.2931-0.6023X_1+0.526X_2+0.4159X_3$.

Стандартизоване рівняння регресії $t_y=-0.521X_1+0.56X_2+0.378X_3$ дозволило зробити висновок про більш сильний вплив на заощадження фактору «Одержані доходи від власності». Пораховано роздільні коефіцієнти детермінації на основі парних коефіцієнтів кореляції з таблиці 4:

$$d_1^2 = -0.73 \times (-0.521) = 0.38;$$

$$d_2^2 = 0.72 \times 0.56 = 0.4;$$

$$d_3^2 = 0.47 \times 0.378 = 0.18.$$

Виходячи з умови $\sum d_i^2 = R^2 = 0.96$ визначено ваговий коефіцієнт для кожної факторної ознаки:

$$w_1 = 0.38/0.96 = 0.396;$$

$$w_2 = 0.40/0.96 = 0.417;$$

$$w_3 = 0.18/0.96 = 0.187.$$

Третій етап аналізу передбачав розрахунок індексу ефективності набору засобів мобілізації заощаджень як відношення вихідного індексу до вхідного індексу. Вхідний індекс розраховувався сумуванням добутків трьох факторних ознак на відповідний ваговий коефіцієнт ($\sum wX$). Вихідний індекс представлений нормалізованим значенням приросту фінансових активів домогосподарств. Вибір даного параметру обумовлений двома аспектами: 1) більшою питомою вагою фінансових активів у структурі заощаджень домогосподарств порівняно з нагромадженням нефінансових активів; 2) орієнтацію фінансових посередників на мобілізацію грошових заощаджень населення, на чому наголошує частина науковців, зокрема М.Алексеєнко [1, с.10]. Послідовність обрахунку індексу ефективності наведено у таблиці 6.

Таблиця 6 – Розрахунок індексу ефективності політики мобілізації заощаджень

Роки	w_1X_1	w_2X_2	w_3X_3	Вхідний індекс	Вихідний індекс	I_{ef}
2005	0,1484	0,0549	0,1636	0,3669	0,3473	0,947
2006	0,1658	0,0572	0,1464	0,3694	0,3185	0,862
2007	0,2342	0,0811	0,0674	0,3827	0,3239	0,846
2008	0,3037	0,0949	0,1074	0,5060	0,2269	0,448
2009	0,1753	0,1542	0,1789	0,5084	0,5610	1,103
2010	0,133	0,3902	0,1317	0,6549	0,9373	1,431
2011	0,082	0,3376	0,0788	0,4984	0,8828	1,771
2012	0,0429	0,3524	0,0855	0,4808	0,9539	1,984
2013	0,0475	0,3629	0,1096	0,5200	0,8249	1,586
2014	0,3288	0,3580	0,0795	0,7663	0,2589	0,338
2015	0,3939	0,2395	0,0837	0,7171	0,2928	0,408
2016	0,1766	0,1299	0,0079	0,3144	0,2024	0,644
2017	0,1945	0,0517	0,0056	0,2518	0,0812	0,323

Примітки: складно за розрахунками автора

Значення індексу $I_{ef} \geq 1$ означає ефективне використання обраних засобів політики мобілізації заощаджень; умова $I_{ef} < 1$ свідчить про неефективність застосування засобів державного впливу. Графічне представлення динаміки індексу ефективності у порівнянні з

динамікою індексу цін, приросту доходів від власності та соціальних трансфертів, наведено на рисунку 1, дає можливість у спрощеному підході охарактеризувати міру взаємодії засобів макроекономічної політики мобілізації заощаджень домогосподарств.

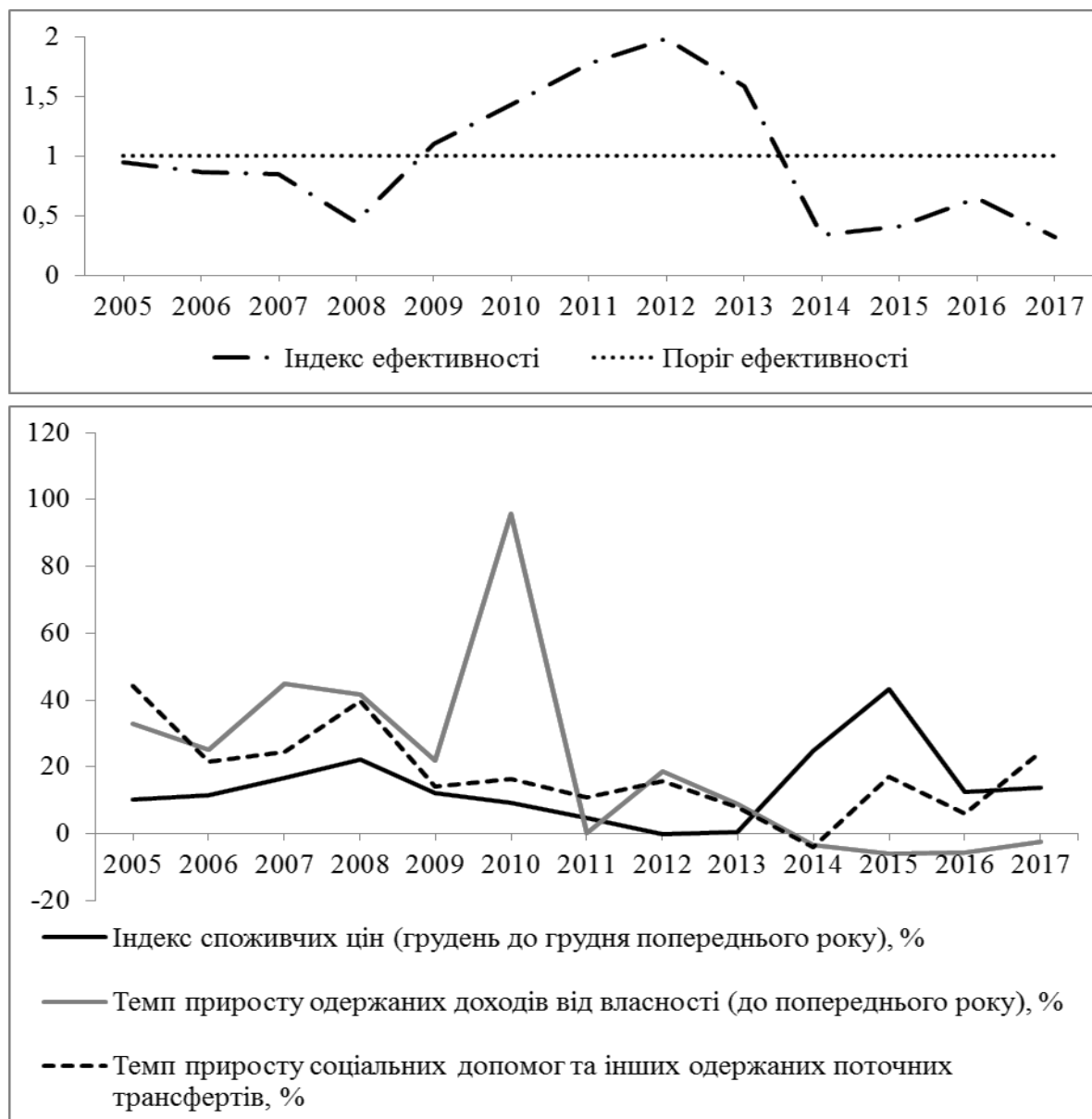

Рисунок 1 – Динаміка індексу ефективності мобілізації заощаджень домогосподарств України за 2005–2017 роки

ВИСНОВКИ

Аналіз факторів заощаджень домогосподарств в Україні за період 2005–2017 років дозволив виокремити найбільш дієві з них, які можна вважати «локомотивом впливу» на ощадну поведінку домогосподарств у цей період. До них відносяться поточні податки на доходи та майно домогосподарств, прибутковість мікропідприємств, індекс споживчих цін, рівень зайнятості, доходи від власності та соціальні трансферти. Отже, основними засобами макроекономічної політики мобілізації заощаджень протягом визначеного періоду виступали податкове регулювання, стимулювання малого бізнесу та самозайнятості, антиінфляційне регулювання, захист прав власності, процентна та трансфертна політика.

Методику кількісної оцінки ефективності політики мобілізації заощаджень домогосподарств запропоновано здійснювати за допомогою індексу, що порівнює результат ощадної активності домогосподарств (у вигляді приросту фінансових активів) з внеском декількох факторних ознак, які обрано за критерієм формування якісної кореляційно-регресійної моделі зв'язку. До них віднесено індекс споживчих цін, частка одержаних доходів від власності та частка соціальних допомог та інших одержаних поточних трансфертів у доходах домогосподарств України. Модель дозволила виявити хвилеподібну результативність політики мобілізації заощаджень. Зокрема, вихід індексу у зону ефективності у 2009 році пов'язаний, передусім, зі

стрімким зростанням доходів від власності, що пояснюється збільшенням процентних доходів на депозити в іноземній валюті, а також позитивним ефектом антиінфляційного регулювання. Зменшення ефективності протягом 2012–2013 року обумовлена втратою потенціалу мобілізації заощаджень з боку таких засобів впливу як трансфертна політика та політика доходів. У графічному вигляді модель дозволяє продемонструвати асинхронний напрям застосовуваних засобів впливу. Неефективність періоду 2014–2017 демон-

струє проблему неузгодженості застосовуваних засобів державного впливу в механізмі мобілізації заощаджень населення.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі спрямовані на виявлення потенціалу відновлення ефективності механізму мобілізації заощаджень домогосподарств України засобами макроекономічної політики, зокрема посилення їх кумулятивного ефекту за рахунок синхронізації прийняття рішень на макрорівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Alekseienco, M. (2016). *Praktyka zaluchennia finansovymy poserednykamy zaoshchadzhen naseleennia* [The activities of financial intermediaries on accumulation of household savings] *Finansy, oblik i audyt*, 1, 9–19 (in Ukrainian)
[Алексеєнко, М. (2016) Практика залучення фінансовими посередниками заощаджень населення. *Фінанси, облік і аудит*, 1, 9–19].
2. Bouyon, S. (2014, October). A Review of Policy Options for Monitoring Household Saving. Retrieved from <https://www.files.ethz.ch/isn/185342/ECRI%20RR%2015%20Review%20of%20the%20policy%20options%20for%20monitoring%20household%20saving.pdf>
3. Fabris, N., & Galić, J. (2015). Essay on Saving and Consumption. *Journal of Central Banking Theory and Practice*, 4(3), 123–136. doi: 10.1515/jcbtp-2015-0014
4. Ivanko, A.V. & Makedon, H.M. (2017). *Porivnialnyi analiz stanu ta tendentsii zaoshchadzhen domohospodarstv Ukrainy* [Comparative Analysis of State and Tendencies of Households Saving of Ukraine]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 31, 142–148 (in Ukrainian)
[Іванько, А. & Македон, Г. (2017). Порівняльний аналіз стану та тенденцій заощаджень домогосподарств України. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*, 31, 142–148].
5. Kulyk, V. (2017). *Zaoshchadzhenia yak vyznachalniy faktor staloho ekonomichnoho rozvytku* [Savings as a definitive factor of sustainable economic development]. *Hlobalni ta natsionalni problemy v ekonomitsi*, 19, 593–599 (in Ukrainian)
[Кулик, В. (2017). Заощадження як визначальний фактор сталого економічного розвитку. *Глобальні та національні проблеми в економіці*, 19, 593–599].
6. Natsionalna komisiya, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh. (2019). *Ohliad rynkiv finansovykh posluh*. Retrieved February 1, 2019, from <https://www.nfp.gov.ua/ua/Ohliad-rynkiv.html> (in Ukrainian)
[Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. (2019). *Огляд ринків фінансових послуг*. Актуально на 01.02.2019. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Ohliad-rynkiv.html>].
7. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2019). *Periodychni vydannia NBU*. Retrieved February 1, 2018, from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=15727773&cat_id=36450 (in Ukrainian)
[Національний банк України. (2019). *Періодичні видання НБУ*. Актуально на 01.02.2019. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=15727773&cat_id=36450].

8. Okere, P., & Ndugbu, M. (2015). *Macroeconomic Variables And Savings Mobilization In Nigeria. International Journal for Innovation Education and Research*, 3(1), 105–116.
9. Smirnov, O. (2010). *Zaoshchadzhennia naseleunia v konteksti antykryzovoi polityky* [Population savings in the context of anti-crisis policy]. *Naukovi pratsi Mykolaivskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu im. Petra Mohyly*, 126(113), 11–19 (in Ukrainian)
[Смірнов, О. (2010). Заощадження населення в контексті антикризової політики. *Наукові праці Миколаївського державного гуманітарного університету ім. Петра Могили*, 126(113), 11–19].
10. State Statistics Service of Ukraine. (2019). *Statistical Information*. Retrieved February 1, 2018, from <http://www.ukrstat.gov.ua/menu/publikac.htm> (in Ukrainian)
[Державна служба статистика України. (2019). *Статистична інформація*. Актуально на 01.02.2018. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/menu/publikac.htm>].
11. Statystyka on-line. (2019). *Analiticheskaia gruppировka* [Analytical grouping]. Retrieved February 1, 2019, from <https://math.semestr.ru/group/index.php> (in Russian)
[Статистика онлайн. (2019). *Аналитическая группировка*. Актуально на 01.02.2019. URL: <https://math.semestr.ru/group/index.php>].
12. Stetsenko, B. (2017). *“Indyvidualni investory – finansovi instytutsii”: problemy vzaiemodii v Ukraini*. [“Individual investors – financial institutions”: problems of interaction in Ukraine]. *Ekonomika i menedzhment*, 24(72), 83–87 (in Ukrainian)
[Стеценко, Б. (2017). «Індивідуальні інвестори – фінансові інституції»: проблеми взаємодії в Україні. *Економіка і менеджмент*, 24(72), 83–87].
13. Terzi, A. (2016). A T-shirt model of savings, debt, and private spending: lessons for the euro area. *European Journal of Economics and Economic Policies: Intervention*, 13(1), 39–56. doi: 10.4337/ejeep.2016.01.05
14. Tropina, V. (2016). *Zaoshchadzhennia naseleunia yak osnova formuvannia investytsiinoho potentsialu domohospodarstv* [Savings of population as basis for formation of investment potential of households]. *Ekonomika ta derzhava*, 1, 18–21 (in Ukrainian)
[Тропіна, В. (2016). Заощадження населення як основа формування інвестиційного потенціалу домогосподарств. *Економіка та держава*, 1, 18–21].
15. Vatamaniuk, O. (2007). *Zaoschadzhennya v ekonomitsi Ukraini: makroekonomichnyi analiz* [Savings in the economy of Ukraine: macroeconomic analysis]. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoho universytetu im. I. Franka (in Ukrainian)
[Ватаманюк, О. (2007). *Заощадження в економіці України: макроекономічний аналіз*. Львів: Видавництво Львівського університету ім. І. Франка].
16. Veremchuk, A. (2017). *Resursnyi potentsial zaoshchadzhenn domohospodarstv Ukrainy* [Resource potential of Ukrainian households' savings]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, 2(30), 202–210. doi: 10.15407/dse2017.02.202 (in Ukrainian)
[Веремчук, А. (2017) Ресурсний потенціал заощаджень домогосподарств України. *Демографія та соціальна економіка*, 2(30), 202–210. doi: 10.15407/dse2017.02.202].